

KONVERENTS „EMAKEEL JA TEISED KEELED VII”

2.–3. detsembril 2010 toimus Tartu Ülikoolis seitsmes konverents „Emakeel ja teised keeled”. Seekordsed peateemad olid eesti keele õppimine ja õpetamine emakeele ning võõrkeelena ja eesti keel teiste keelte kontekstis. Kahe päeva jooksul peeti kokku 24 ettekannet.

Martin Ehala (TÜ) plenaarettekannet esitas emakeeleõppe uue vaatenurga. Traditsiooniline emakeeleõpetuse metoodika ja praktika lähtuvad keelest kui objektist, põhieesmärk on anda keele kohta teadmisi, mida kinnistatakse harjutamisega. Seega, emakeelt kui ainet õpetatakse nagu matemaatikat, füüsikat või keemiat, selle eesmärk on anda ülevaade vastava aine sisust. Samal ajal on emakeel oma olemuselt nagu võõrkeel, kehaline kasvatus, tööõpetus või kunstiõpetus, mille peamine eesmärk on arendada õpilaste oskusi. Seega tuleks hakata ka emakeeleõpetusse suhtuma kui praktilisi oskusi arendavasse õppeainesse. Teoreetiliste teadmiste omandamise osakaalu tuleks oluliselt vähendada ja selle arvelt suurendada praktilise keeleoskuse arendamist nii kõnes kui ka kirjas.

Esimesse sektsiooniettekannete ploki kuulusid teise keele omandamise ja eesti keele e-õppega seonduvad ettekanded. Raili Pool (TÜ) analüüsis, kuidas väljendavad vene emakeelega eesti keele õppijad kirjalikes töodes liikumissündmusi. Heinike Heinsoo (TÜ) käsitles eesti ja soome keele õigekirjutusega seonduvaid küsimusi ning analüüsis eesti üliõpilaste soomekeelses etteütleses esinevaid vigu, mis osutusid üsna sarnasteks õppijate endi produtseeritud tekstides esinevate vigadega. Maarika Teral (TÜ) tutvustas Tartu Ülikoo-

lis loodud uute eesti keele e-kursuste ülesehitust ja esmaseid õpetamistulemusi. Kursused on loodud Moodle'i keskkonnas (<http://moodle.org/>) ning on mõeldud täiskasvanud algtasemel keeleõppijale. Raimo Raag (Uppsala Ülikool) käsitles Uppsala Ülikoolis alates 2006. aastast läbiviidavat eesti keele e-õpet, milleks kasutatakse Rootsi erafirma Ping Pong loodud samanimelist õpikeskkonda. Kursusel kasutatakse loengute salvestustega helifaile, mida toetavad erinevad lisamaterjalid, samuti toimuvad regulaarselt õpetajate ja üliõpilaste virtuaalsed kohtumised.

Teine sektsiooniettekannete plokk kuulus suhtlussituatsioonide erinevatele analüüsidele. Dmitri Kulakovi ja Silvi Tenjese (TÜ) ettekannet tutvustas vestlusest suhtlusmuustrite leidmist. Näidati, kuidas žesti, kõne ja visuaalse informatsiooni vastasmõju suhtlussituatsioonis toimib. Kui osalejate läheduses asub visuaalselt nähtav objekt, asendab visuaalne informatsioon osaliselt verbaalset informatsiooni. Samuti näidati materjali analüüsi kaudu, et vestluse peamine kõneleja ja adressaat ei pruugi olla vestluse tegelik liider. Eva Ingerpuu-Rümmeli ja Silvi Tenjese (TÜ) ettekannet näitas, kuidas sihtkeele paremaks omandamiseks ning kõigi osapoolte koostöö sujumiseks kehtestatud reeglid mõjutavad kommunikatiivsete tegevuste – sõnalise, prosoodilise ja kehaliigutusliku väljenduse – kasutamist. Olukorras, kus õpetaja küsimusele võib vastata vaid üks õpilane korraga, väljendavad teised õpilased reeglitele allumisest tulenevat pinget ning leiavad mitmesuguseid kommunikatiivseid viise, kuidas oma teadmisest mär-

ku anda, kuid mida õpetaja ei pruugi märgata. Lea Jürgenstein (TÜ) käsitles Peterburi vanema põlvkonna eestlaste koodivahetust (eestikeelses vestluses vene keelele üleminekut). Peterburi eestlased kasutavad koodivahetust sageli suhtlustakistuste ületamiseks, samuti võib koodivahetust põhjustada vestluse teema ning kellegi teise seisukohti vahendades võib sellel olla ka identiteeti kinnitav roll.

Konverentsil esitleti ka kaht stendiettekannet. Lea Jürgenstein, Raili Pool ja Andriela Rääbis (TÜ) tutvustasid eesti suulise keele korpuse telefoni-vestluste baasil loodud keeleõppediaalooke ning nende täienduseks koostatud harjutusi. Selline lähtematerjal võimaldab säilitada õppediaalooades autentse sekventsstruktuuri ning voo-ruude loomuliku järgnevuse ja pikkuse. Kristiina Praakli (TÜ) tutvustas teadusprojekti ELDIA (*European Language Diversity for All*). Projekti käigus kogutakse üheaegselt teavet 14 keelekogukonna kohta kaheksas Euroopa riigis eesmärgiga välja töötada meetod, millega kirjeldada, mõõta ning hinnata mis tahes vähemuskeele seisundit.

Kolmanda sektsiooniettekannete ploki ettekanded puudutasid eesti keele ja kultuuri välisõpet ning võõrkeelse kõrgkooliõppe küsimusi. Eve Raeste (TÜ), Anna Kornejeva (Moskva Ülikool) ja Marina Bitšagova (Moskva Ülikool) teemaks oli eesti keele õpetamine Moskva Ülikoolis. Eesti keelt õpetatakse seal peaaegu alates 2008. a. Eraldi toodi välja nii õpetaja kui ka õppijate vaatepunkt. Lea Kreinin (Glasgow Ülikool) kõneles sellest, millised on Suurbritannias võõrkeelte õpetamise üldised probleemid, ning vaagis sellel taustal eesti keele õpetamise tuleviku väljavaateid. Suurbritannias niigi ebapopulaarne keeleõpe on sattunud eriti raskesse olukorda pärast hiljutist valitsusevahetust ja hariduse eelarve vähendamist. Eesti keele õpetamise jätkumise üks võimalikke väljapääse oleks

Eestist organiseeritud internetipõhiste keelekursuste kasutamine. Piret Suidt (Müncheni Euroopa Kool, Müncheni Eesti Kool) keskendus Münchenis elavate eesti juurtega laste eesti keele omandamise ning eesti identiteedi säilitamise küsimustele. Münchenis tegutseb tänu emade initsiatiivile pühapäevakooli põhimõttel alates 2007. aastast eesti kool, mille tegevus on suunatud laste eesti keele oskuse parandamisele ja eesti kultuuri tundmaõppimisele. Jelena Nõmm (TÜ Narva kolledž) ja Diana Maisla (TÜ Pärnu kolledž) tutvustasid TÜ kolledžite üliõpilaste hulgas läbiviidud võõrkeelse kõrgkooliõppe teemalise kirjaliku küsitluse ja suulise intervjuu tulemusi. Saadud andmed näitavad, et mõningate raskuste kiuste näevad kõik intervjuus osalenud üliõpilased ainete võõrkeeles õppimises vaieldamatut kasu endale ja ühiskonnale tervikuna.

Konverentsi teise plenaarsineja Annekatrin Kaivapalu (Jyväskylä Ülikool, TLÜ) ettekanne käsitles teise keele omandamise uurimises enim tähelepanu leidnud valdkonda – lähtekeele mõju sihtkeele omandamisele – ning selle ajalugu, hetkeseisu, perspektiive ja probleeme. Esineja võrdles lähtekeele mõju uurimise lõppeesmärgist lähtuvalt vana ja uue uurimisparadigma etappe, tutvustati lähtekeele mõju uurimise ühtset metodoloogilist raamistikku ja selle rakendusvõimalusi ning analüüsi empiirilise uurimise olulisemaid suundumusi. Lähedase sugulaskeele omandamise näitel keskenduti keelte sarnasuse erinevatele avaldumisvormidele: objektiivsele, tunnetatud ja oletatavale sarnasusele.

Neljas sektsiooniettekannete osa koondas keeleõppematerjalide küsimusi. Mare Kitsniku, vabakutselise autori ja koolitaja ettekandes vaieldi veenvalt vastu laialt levinud müüdile, et eesti keele kui teise keele õppijad ei saa erinevalt paljude teiste keelte (nt inglise keele) õppijatest enne suhtlema ega oma mõtteid väljendama hakata, enne

kui kogu keelesüsteem on selgeks õpitud. Esineja arvates tuleb ka eesti keele õppijaile võimaldada kohest suhtlemist, see muudab keeleõppe tunduvalt mõnusamaks ja tõhusamaks. Sirje Rammo (TÜ) andis ülevaate algajate täiskasvanud keeleõppijate äsja valminud eesti keele õppekomplektist. Ettekandes tutvustati metoodilisi lähtekohiti, millest juhinduti õpiku kavandamisel, ning kirjeldati lähemalt õpiku ülesehitust.

Konverentsi viiendas plokis räägiti kontrastiivsest keeleteadusest ning leksikograafiast. Irina Külmoja (TÜ) kõnles taksist väljendavatest eesti ja vene infiniitvormidest. Vene keeles väljendab verbi infiniitvormidest taksist eelkõige perfektiivse ja imperfektiivse aspekti gerundiiv ning temporaalne lokaliseeritus on seejuures üheselt ja selgelt tuvastatav. Eesti keeles väljendavad taksist peale gerundiivi ka kesksõnad, *mata*-vorm jt ning neist mõne temporaalne lokaliseeritus võib olla mitmetähenduslik. Sirje Kupp (TÜ) vaatles vene-eesti tõlgete mõju eesti keele minevikuvormide kasutamisele. Esineja tõdes, et eesti keele mineviku liitvormide kasutamine ei ole sugugi nii harvaesinev nähtus, kui arvatakse. Kui tõlkija tunneb hästi oma emakeelt ja tunneb selle võimalusi, siis pole oluline, millises keelest tõlgitakse. Seega ei saa vene keelest tõlkimine olla eesti keele oleviku ja lihtmineviku vormide eelistamise põhjuseks, küsimus on eelkõige tõlkija enda strateegias. Jelena Kallas ja Maria Tuulik (EKI) rääkisid Eesti Keele Instituudis koostamisel oleva eesti keele põhisõnavara sõnastiku ajaloolisest kontekstist ning koostamis- ja põhimõtetest. Loodav ükskeelne sõnastik on mõeldud eesti keele õppijatele (tasemed A1, A2, B1) ja ka kuulmispuudega inimestele. Märksõna juures esitatakse selle hääldus, seletus, vormi- ja sõnamoodustusinfo, süntagmaatilised seosed, leksikaalsemantilised suhted ning emotsionaalne valents. Sõnas-

tikus sisalduv info ei aita keeleõppijat mitte ainult eestikeelse teksti mõistmisel, vaid ka loomisel.

Kuuendasse plokki koondatud ettekanded käsitlesid eesti keele kui teise keele omandamise küsimusi. Maria Loginova ja Helin Roosileht (TÜ) tõid esile probleeme, mis tekivad eesti keele õppijate keelevigade liigitamisel. Esinejad osutasid, et vene emakeelega õppijate ühe ja sama vea klassifitseerimisel võib mõnikord osutuda määravaks see, kas liigitaja enda emakeel on eesti või vene keel. Diana Maisla (TÜ Pärnu kolledž) käsitles õppijakeele eesti liitmineviku ajavorme. Analüüsitud materjalikogus (u 9000 üksiklauset) sisaldunud liitminevikulistest lausetest oli täis- või ennemindeviku ajavormi kasutatud enamjaolt õigesti. Vigadega lausete põhjal järeldas autor, et kõiki liitmineviku vajadusele viitavaid vihjeid ei ole ära kasutatud ning et õppimisel ja õpetamisel peaks eriti tähelepanu pöörama pikka perioodi, korduvust, praegust aega või tulevikku märkivatele määrustele, mis minevikulistes lausetes vihjavad täismineviku kasutamise vajalikkusele. Olga Pastuhhova (TLÜ) tutvustas *ScriptLog*-arvutiprogrammi võimalusi keeleõppijate kirjaliku produtseerimisprotsessi uurimisel. Programm fikseerib kirjutaja liigutused klaviatuuril: salvestab kõik peatumised, tagasipöördumised ja parandused, mis annavad märku produtseerimiskeskustest. Tiina Kikerpill (TÜ) vaatles, kui täpseid tulemusi annab enesevaatlus lugemistesti valiidsuse uurimisel. Informantidelt kogutud andmete analüüs testiteoreetilise ja statistilise analüüsiga kombineerituna näitas, et vaatluse all olnud ülesanded mõõtsid eesmärgiks olnud oskusi ainult osaliselt. Uurimistulemused osutasid muu hulgas vajadusele täpsustada ülesandetüüpidega mõdetavaid oskusi ja pöörata enam tähelepanu lähtetekstide kohandamisele.

RAILI POOL, SILVI TENJES

KREUTZWALDI PÄEVAD 2010

20.–21. detsembril 2010 peeti Eesti Kirjandusmuuseumis juba 54. korda traditsioonilisi Kreutzwaldi päevi, mis võtavad kokku Kirjandusmuuseumi teadusaasta. Seoses mööduva masu ja saabuva euroga oli päevade seekordseks teljeteemaks valitud raha.

Välismajandusteemalise avaettekande pidas Urmas Varblane (TÜ). Vaatamata valitsevale skepsisele selles osas, kas tänapäeva multipolaarses maailmas on üldtunnustatud jõukeskmete kontseptuaalne kehtestamine enam ülepea võimalik, osutas kõneleja paljudele statistilistele andmetele, mis kõnelevad Hiina RV kasvavast võimekusest osaleda maailmamajanduses seda üha enam kujundava jõuna. Lisaks majanduslikele mõjudele toob hiinlaste laiendamiseesmärkide järkjärguline realiseerumine kaasa ka kultuurilisi tagajärgi, mida ohu asemel võimalusena käsitledes võime meiega saavutada oma kultuurile maailmas sootuks laiema kõlapinna. Repliigi korras täiendas ettekandes kõlama jäänud mõtet Eesti-Hiina kultuurisidemete tõhustamisest Võru Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseumi juhataja Aimi Hollo, kes meenutas, et Kreutzwaldi muinasjutud on juba hiina keelde tõlgitud ning nende tõlkija Jingyi Gao on saanud ka Kreutzwaldi mälestusmedali.

Järgnes Janika Kronbergi ülevaade Kirjandusmuuseumi rahastamise eripäradest ohtude ja võimaluste vahelises tõlgendusruumis ning Kirjandusmuuseumi tegevusest 2010. aastal. Vaatamata asjaolule, et Kirjandusmuuseumi viiest osakonnast kolm kujutavad endast suure ja püsiva kultuurilise väärtusega arhiive, ei taga püsirahastus nende alalhoidmist. Kogude säilitamine ei saa aga olla projektipõhine tegevus. Samuti killustab projektipõhine rahastus teadustööd, mitte ei aita seda intensiivistada. Kirjandusmuuseumi administratiivse poole sisulisemast osast

tõstis kõneleja esile evalveerimisprotsessi läbimist. Arhiivraamatukogu eestvedamisel osalevad kõik kolm Kirjandusmuuseumi koosseisu kuuluvat arhiivi suuremahulises digiteerimisprojekti. Eesti Rahvaluule Arhiivil valmis sügiseseks regilaulukonverentsiks suur digitaalne regilaulude andmebaas. Digitaalse kultuuri teemadega on tegelenud intensiivselt ka Kultuuriloolise Arhiivi töötajad. Jätkus diasporaauuringute alane koostöö teiste mäluasutustega BaltHerNeti egiidi all. Kultuuri-teooria töörühma kirjastamisel ilmus Maie Kalda silmapaistev käsitlus Debora Vaarandist. Folkloristika osakonna tööst leidis esiletõstmist etnobotanikute tõhus rahvusvaheline teaduskoostöö.

Seejärel allkirjastasid Krista Aru ja Janika Kronberg pidulikult Eesti Rahva Muuseumi ja Eesti Kirjandusmuuseumi koostöölepingu. Koostöölepingut uuendati ka Tartu Ülikooliga.

Ettekandega Kalju Lepiku luule teemadel jätkas päeva Karl Muru. Kokku 13 kogu avaldanud luuletaja loomingu ühe kvintessentstektina käsitles Muru luuletust „Ahel ja tuul”, milles avaldub Lepiku pagulastunnetuse metafoorne põhisõnum: rahutu vabadusiha vastandatuna pagulase turvalisele seisuoolekule, aadete ja argielu traagiline ja saatulik ühildamatus.

Luuletaja elutunnetust, küll pisut teise nurga alt, käsitles oma kõnes Triin Soomets. Ta osutas, et luuletaja ei saa rääkida omaenese loomingust, sest siis ei oleks ju vaja luuletada, võikski rääkimisega piirduda. Küll aga saab rääkida luuletaja suhtest rahasse, sest sellesse kombinatsiooni on pinge juba eos sisse kodeeritud. Kui väikese raha eest võib loovutada oma teoseid antoloogiatesse või õpikutesse? Kas luuletaja ise võib oma teostega kaubelda? Kas kirjutamine on töö? Ühene vastus neile küsimustele võiks peituda järelduses, et vaimne panus ühiskonna

arengusse on raskesti rahasse konverteeritav.

Teise ettekanneteosa alguses anti Triin Soometsale üle Ivar Ivaski stipendium. Ivaski stipendiumi silmapaistva luule või esseistika viljelemise eest antakse välja iga kahe aasta tagant ning Triin Soomets on ainus naine viie senise laureaadi seas. Sõna võttis Riias kohale sõitnud Astrid Ivask, kes kutsus kuulajaid sagedamini kultuurikontaktide edendamiseks Riiaat väisama.

Päeva teine pool algas Katre Talviste ülevaatega uuemast Eesti-ainelisest kirjandusest prantsuse keeles. Kõige kuumem teema on Sofi Oksaneni „Puhastus”, mis ilmus prantsuse keeles 2010. aasta augustis ning on mõne kuuga võitnud juba kolm prantsuse kirjandusauhinda. Retseptioon on olnud üksmeelselt heakskiitev, tõlget ei problematiseerita, küll aga käsitletakse paljudes raamatu kohta kirjutatud arvustustes ja blogipostitustes raamatu geograafilisi reaale ja autori välimust. Lugejad on rahul, sest omandavad uusi teadmisi ja saavad huvitava lugemiskogemuse. „Puhastuse” kiiluvees ilmunud „Eesti romaani” autor on eesti päritolu Katrina Kalda, kes on kirjandusharidusega ning kirjutab prantsuse keeles. Tema Eesti-kujutus on väheautentne, kuid raamat on huvitav kui nõukogudevastase dissidentluse lüüriliselt kirjapandud dokument. Ning *last but not least* – viimase kahe aasta jooksul on prantsuse keeles tervikuna ilmunud „Tõde ja õigus”, mille kohta on paberlehtedes ilmunud paar kirjandusteaduslikuma suunitlusega artiklit, kuid internetis retseptioon peaaegu puudub.

Peeter Olesk kõneles Gustav Suitsu panusest eesti kirjandusteadusliku terminoloogia loomisse. Kui kaks levinumat terminoloogiakehtestamise teed on Oleski järgi 1) loeng > õpik > sõnastik; 2) isiklik uurimus > uurimissuund > õpilaste tööd, siis Suitsu puhul realiseerusid mõlemad vaid osaliselt. Pike-malt peatus esineja stilistikaalasel ter-

minoloogial Suitsu Kreutzwaldi-uurimuses, kuid märkis, et eestikeelsete stilistikaalaste mõistete nappust ei suutnud Suits leevendada.

Vello Paatsi andis oma ettekandes ülevaate sellest, kuidas eestlased on õppinud lugema ja kirjutama. Oluliseks verstapostiks sel teel oli usupuhastus. Motivatsiooni lugeda ja kirjutada suurendas ka hernhuutlaste liikumine. Mehaaniline lugemisoskus asendus nn mõistusega lugemisega aga alles seoses kihelkonnakoolide loomise ja uuele kirjaviisile üleminekuga XIX sajandi algul, sellega paralleelselt hakkavad tavalisemaks muutuma ka sissekirjutused raamatutesse (nt manitsus raamatut mitte ära varastada). Ettelugemistraditsioon hakkas hääbuma alles XIX sajandi lõpus, mil sai varasemast tõenäolisemaks olukord, et mitu inimest loevad samas peres samal ajal erinevaid tekste.

Kadri Tüür rääkis Eesti Kultuuriloolises Arhiivis hoiul olevast käsikirjalisest reisikirjast „Dollarite maa”, vaagides argumente selle omistamise kohta Juhan Smuulile (koduloolised andmed, murdepärasused, Smuuli hilisemas loomingu edasi arendatud motiivid) ning selle võimalikke eeskujusid (August Tammekannu ja Edgar Kandi toimetamisel ilmunud koguteos koolidele „Maailma maad ja rahvad”).

Esimene päev lõppes mitme uue väljaande esitlusega. Janika Kronberg tutvustas kogumikku „Inimesepoeg valgel laeval. Uku Masing 100”, mis valmis Eesti Kirjandusmuuseumi ja Tartu Ülikooli ühistööna. Raamat koondab uusi- maid käsitlusi teoloogi ja luuletaja Uku Masingu (1909–1985) laiahaardelisest tegevusest. Trükisoojana jõudis kohale Marin Laagi ja Aare Pilve koostatud ning toimetatud kogumik „Juhan Viiding, eesti luuletaja”. Leena Kurvet-Käosaar esitles kultuuriteadusliku ajakirja Methis omaelulookirjutuse erinumbrit, kus antakse ülevaade eesti autobiograafilise kirjutuse kujunemi-

sest ja käsitletakse omaeluloolisuse praktikaid üksikteoste, luule, käsi-kirjaliste mälestuste, lavastuste ning mälestuste kogumisprotsessi näitel.

Rahvaluulepäeva ettekanded olid kõik nii või teisiti seotud rahaga.

Mare Kalda vaatles oma ettekandes „Ühe pealtnähtud rahavestluse eel- ja järelmõtteid” Delfi Naistelehe foorumis algatatud arutelu rahaloitsudest ja nende kasutamisest. Virtuaalse rahakasvatamise nõustamiste-otsingute taustaks osutas esineja rahvatraditsioonile, nt loitsud raha(paja) peitmisel, kogemata lausunud õiged sõnad aitavad varandust kätte saada jne. Pärimuses on tegu põhiliselt leitud või lepingu abil kättesaadava rahaga. Ometi ei sisalda eesti rahvapärinus rahaloitse kui selliseid. Veebivestlustes toodud näidetest viisid nii mõnedki vene pärimuse juurde, millest oli kopeeritud ja tõlgitud õpetusi raha saamise kohta. Foorumlaste seas esines vastandlikke seisukohti: oli nii õpetlikke kui ka hoiatavaid näiteid raha sissevoolu kasvatamisest. Et loits peab kuhugi või millelegi toetuma, võiks M. Kalda arvates tänapäeval olla selliseks esemeks nt pangakaart, eriti krediitkaart. Elav diskussioon tekkis saalis tänapäeval maagiliseks peetava 50-kroonise ümber.

Nikolai Kuznetsov arutles komi raha üle. Huvitavas ja näideterohkes ettekandes tuli välja raha kohta käivate venelaenuliste (nt *чѡлкѡвѡй* '1 (hõbe)-rubla'; *алтын* 'altõnn, kolmekopikaline'; *руб* 'rubla' jt) ning komikeelsete (*сѡм* 'raha'; *уп* 'kopikas'; *шайт* 'rubla') sõnade sügavam taust. Maksevahenditeks on ajalooliselt olnud nt kaurikarbid, sool, mitmesugused esemed; mitte väga ammu kasutati ka sigarette, viinapudeleid, kütust ja puitu. Esineja kirjeldas, kuidas mingi sõna (nt *уп* 'orav') on hiljem hakanud tähistama konkreetset rahaühikut: orav > oravanahk > oravanahk maksevahendina > maksevahend > rahaühik (kopikas). Sellisele tendentsile osutavad ka komikeelsed idioomid.

Samuti on võimalik täheldada iraani keele mõju rahasõnavarale. Praegu kasutatakse nii kõnes kui ka kirjas vene rubla ja kopika tähistamiseks komikeelseid sõnu vene laenudega paralleelselt.

Paul Hagu kõneles teemal „Raha temaatika Anne Vabarna lauludes: mured ning rõõmud”. Anne Vabarnalt on kirja pandud üle 150 000 värsi rahvalaule. Rahateema on laulik sisse toonud nii traditsioonilise folkloori puhul, tema enda loodud lugulauludes kui ka improvisatsioonilistes lauludes isikutele ja seltsidele. Eriti esiletõusev on see teema mõrsjaitkudes, aga ka improvisatsioonides, samuti tuleb eri aegadel loodud tekstides ette erinevaid ajale omaseid väeringunimetusi (*tuuma*, *kerenski*, *margikõ*, *kopkakõ* jne).

Kanni Labi andis ettekandes „Krabisev ja kõlisev eestikeelses aegruumis” ülevaate rahaga seotud eestikeelse sõnavara kujunemisest, toetudes vanematele kirjalikele tekstidele (nt Kullamaa käsikiri, Georg Mülleri jutlused, A. W. Hupeli „Lühhike õppetud”), sõnaraamatutele (Wiedemann, EKSS), aja- ja ilukirjandusele, lauludele ning kirja-keele tekstikorpusele. Välja olid toodud sõna *raha* eri tähendus- ja kasutusväljad ning semantiline võrgustik. Wiedemanni sõnaraamatu ja EKSS-i võrdlusel ilmnes, millised sõnad on ajahambale vastu pidanud (*saiaraha*, *viinaraha*, *õlleraha*). Regilauludes on raha oluline kosilase väärtuse mõõdupuuna, abielutehingu osana, laulja palgana, ostumüügitehingute kirjeldustes jm. Ka uuemates lauludes ei puudu rahateemad (Singer-Vingeri repertuaar, „Nukitsamehe” rahalaul jm).

Anneli Baran kõneles rahast eesti fraseoloogias. Vaatluse all olid eesti vanemas fraseoloogias esinevad ütlused, mille leksikaalseks komponendiks oli kas sõna *raha* või selle sünonüümne vaste erinevate rahaühikute nimetuste näol. Selgus, et sellised ütlused on oma olemuselt üsna intensiivsed, rõhk on koomikal ning liialdamine toimub val-

davalt vähendavas suunas. Raha (ka rahakott) võib olla kirjeldatud kui elav olend (*põrsas, vasikas*) või aine (*venib, lõhnab*), temaga haakuvad mitmed tegusõnad (*veeretama, kulutama*). Esile tuli ka eri väeringute paljusus: kopikas, kross, polusk, penn, sent. Samuti osutas esineja dialoogilistele ütlustele, millega pöigeldakse kõrvale otsesest vastusest (nt *raha ja viis kopkat*). Kokkuvõtteks võis tõdeda, et keeles säilivad hästi mitmesugused ajalised kihistused ka siis, kui kontekst on täielikult muutunud.

Pille Kippari kõneles maksmisest ja kättemaksimisest Vanapagana-juttudes, keskendudes muinasjutule „Põhjatu kübar” (ATU 1130). Samuti osutas ta muinasjututüübi laiale levikule ja erinevatele kontaminatsioonidele ning sellele, et Vanapagana-jutte on uurijad käsitlenud pigem naljandina. Tüüp on väga laia levikuareaaliga (ATU kataalooži järgi on süžee tuntud 33 Euroopa

rahva seas). Tegelaste vahetamised ja paljud kontaminatsioonid annavad esineja sõnul tunnistust eestlaste ja lähinaabrite jutustajate sarnasest mõtelaadist ning varasemast tihedast läbikäimisest.

Pärast ettekandeid esitleti 2010. aasta lõpus ilmunud Eesti Kirjandusmuuseumi rahvaluuleväljaandeid: Pille Kippari koostatud kogumikku „Saagi jagamine. Eesti muinasjutte loomadest ja Vanapaganast”; Eda Kalmre koostatud ja toimetatud raamatut „Tulnukad ja internetilapsed. Uurimusi laste- ja noortekultuurist”; Vahur ja Eda Kalmre raamatut „Tartu rätsepmeister Eduard Uusen. Mees, kelle tehtud pükstes sõlmiti Tartu rahu” ning Reet Hiiemäe ja Leander Petzoldti „Väikese deemonite ja vaimolendite leksikoni” teist, täiendatud trükki.

MAARJA HOLLO, KADRI TÕÜR,
AVE TUPITS

LÜHIKROONIKA

- 7. aprillil Kirjandusmuuseumis peetud Akadeemilise Rahvaluule Seltsi kõnekoosolekul esinenud Merili Metsvahi, Pihla Maria Siim ja Ergo-Hart Västrik vahendasid reisi- ja konverentsimuljeid Kirde-Indiast.

- 13. aprillil toimus Tartus Villem Reimani 150. sünniaastapäevale pühendatud Õpetatud Eesti Seltsi koosolek. Valve-Liivi Kingisepp pidas ettekande „Villem Reiman ja eesti vana kirjakeel”.

- 14. aprillil tähistati Tallinna Ülikoolis ersa keele päeva. Ersa keelest ja meelest kõnelesid TLÜ Eesti Humanitaarinstituudi kultuuride uuringute doktorandid Natalia Abrossimova ja Natalia Ermakov.

- 14. aprillil Tallinnas toimunud UTKK seminaril esines Anneli Mihkelev teemal „Kirjandustekstidentsust loomas”.

- 15.–17. aprillini korraldas Tartu

Ülikooli keeleteaduse, filosoofia ja semiootika doktorikool rahvusvahelise noorte filoloogide konverentsi. Esinejaid oli lisaks Eestile Venemaalt, Valgevenest, Tšehhist, Poolast, Lätist, Itaaliast ja Jaapanist. Avaettekannet oli Venemaa Riikliku Humanitaarülikooli dotsendilt Jekaterina Ljaminsalt („Poeedi surm: Krõlovi juhtum”). Konverentsi töö toimus kirjandus- ja keeleteaduse sektsioonis. Noorteadlased käitsesid nii keskaja kui ka tänapäeva vene kirjandust, samuti teksti intertekstuaalset analüüsi, vene grammatikat, sõnade etümoloogiaid ning tõlkimis- ja õpetamisprobleeme.

- 19. aprillil Kirjandusmuuseumis toimunud folkloristide teispäevaseminaril kõneles Eesti Rahva Muuseumi teadussekretär Agnes Aljas teemal „Kaasav kogumine ja välitööd”. Esineja tutvustas tänapäeva argielu dokumen-

teerimist ja viimaste aastate ERM-i välitööde praktikad ning vajadusi.

- 21. aprillil kõneldi Tallinnas toimunud UTKK seminaril ajalooromaanist kui kultuurimälu meediumist. Esinesid Eneken Laanes („Ajalooromaani uurimisest: Walter Scott”), Tiina Kirss („Postkolonialism ja ajaloo(line) romaan: Rushdie, Jha, Djebar”), Linda Kaljundi („Henriku Liivimaa kroonika ja Balti ajalood: märkmeid kroonika ja kultuurimälu suhetest”) ja Tiina-Mall Kreem („Kuivõrd Eesti kunstiajalugu tunneb ajaloopildi žanri?”).

- 23. aprillil tähistas üliõpilasselts Sakala Tartus teaduskonverentsiga germanisti, luuletaja ja tõlkija, seltsi vilistlase Rein Sepa 90. sünniaastapäeva. Ettekannetega esinesid Alar Maas („Rein Sepp ja Eesti”), Lauri Pilter („Rein Sepa algupärase luule geopsüühilisi ühendusjooni Thomas Hardy lüürikaga”), Mart Kuldkepp („Vanapõhja kirjanduse tõkeloost ja selle tähendusest eesti kultuurile”), Tarmo Kulmar („Skandinaavia jumalatepere: võrdlusjooni muu maailmaga”), Vladimir Sazonov („Lohe tapmisest hetidi mütoloogias (müüt Tešubist ja Illujankast) ja mütoloogilistest paralleelidest teiste indoeuroopa rahvastega”) ja Peeter Espak („Traagiline eeposekangelane – pärit muistsest Sumerist 2000 eKr”).

- 27. aprillil toimus Väike-Maarjas traditsiooniline F. J. Wiedemanni keeleauhinna keelepäev. Ettekandega esinesid 2011. aasta laureaati Tiit-Rein Viitso („Eesti keeleruumi kujunemine”) ja auhinna kandidaat Valve-Liivi Kingisepp („Huvitav eesti vana kirjakeel”).

- 27. aprillil pidas Emakeele Selts Tallinna Ülikoolis eripedagoogika teemalise kõnekoosoleku. Esinesid Anna Maria Ülviste („Ütluse pragmaatilise tähenduse mõistmine toimetulekuõppe III kooliastme õpilastel”), Piret Soodla („Eesti laste pildipõhised narratiivid keelepädevuse näitajana üleminekul lasteaiast kooli”) ja Mairi Männamaa („Verbaalsete võimete hindamine mõistete äraarvamise testi

näitel. Testi kasutamine erinevates kontekstides ja gruppides”).

- 27. ja 28. aprillil korraldasid Eesti Rahva Muuseum ja Eesti Kirjandusmuuseum igakevadise noorte folkloristide ja etnoloogide konverentsi „Noorte hääled”. Kuuendat korda toimunud konverentsil esinesid noored uurijad Eesti ülikoolidest ja uurimisasutustest (Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Kirjandusmuuseum) ning samuti Indiast ja Ungarist. Ettekannetes käsitleti tänapäeva folkloori küsimusi, identiteeti ja religiooni, nõukogude aja mäletamise erinevaid tahke ning Eesti uute kultuurinähtuste analüüsi.

- 28.–29. aprillil toimus Tallinnas Eesti Keele Instituudi ja Tallinna Ülikooli korraldusel 10. rahvusvaheline rakenduslingvistika konverents. Kutsumatud ettekannetega esinesid Riho Grünthal (Helsingi Ülikool), Martin Ehala (TÜ), Nick Andon (King’s College, London) ja Ulla Richardson (Jyväskylä Ülikool). Ettekanded oli koondatud sektsioonidesse „Leksikograafia ja keelevara”, „Keeletehnoloogia”, „Tõlkimine”, „Diskursuseanalüüs” ning „Keeleõskus ja keeleomandamine”. Kolmes tööpajas käsitleti teise keele omandamist, lapsekeelt ja sotsiolingvistikat.

- 28.–29. aprillil korraldas Tartu Ülikooli klassikalise filoloogia osakond seminari Aristotelese „Retoorika” tõlkimisest. Osalesid Aristotelese tõlkijad ja uurijad Lätist, Leedust, Rootsist, Soomest ja Šveitsist. Seminari eesmärk oli korrastada retoorikaterminoloogiat ning leida lahendusi erinevatele retoorilise argumentatsiooni probleemidele.

- 29. aprillil tähistati Tartus Eesti Kirjandusmuuseumis sümposiumiga „Merilai tähendus” Arne Merilai 50. sünnipäeva. Ettekannetega esinesid Berk Vaher, Maia Tammjärv, Janika Kronberg, Hasso Krull, Neeme Lopp ja Anneli Saro. Toimus ka juubilari artiklikogumiku „Õnne tähendus. Kriitilisi emotsioone 1990–2010” esitlus.